

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи к.х.н., доц.
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

“30” серпня 2021 р.

Робоча програма
Туристично-краєзнавчої практики

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
освітня програма	«Туризм»

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“27” серпня 2021 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

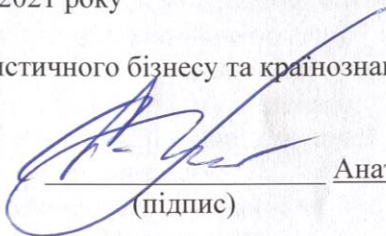
кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Онацький Максим Юрійович.

кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Посохов Іван Сергійович.

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

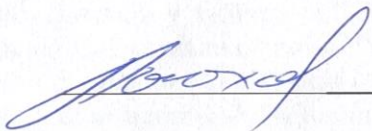
Протокол № 1 від “26” серпня 2021 року

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис) Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом (керівником проектної групи)
освітньої-професійної програми «ТУРИЗМ»

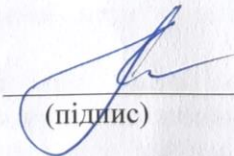
Гарант (керівник проектної групи) освітньої-професійної програми «ТУРИЗМ»

Іван ПОСОХОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від “26” серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу:

(підпис) Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма виробничої практики складена відповідно до освітньо-професійної програми «Туризм» підготовки бакалавра за спеціальністю 242 - «Туризм»

Туристично-краєзнавча практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

Програма виробничої практики є основним навчально-методичним документом, де розглядаються загальні питання організації, проведення та підведення підсумків практики. Терміни і зміст проходження практики визначаються навчальним планом з даного напрямку та програмами профільюючих навчальних дисциплін за спеціальністю 242 «Туризм» та регулюються графіком навчального процесу.

1. Опис туристично-краєзнавчої практики

В основу організації туристично-краєзнавчої практики покладено завдання ознайомлення студентів зі специфікою майбутньої спеціальності та одержання ними первинних умінь і навичок із професійно орієнтованих дисциплін. Навчальна практика передбачає удосконалення, поглиблення, розширення знань, здобутих на заняттях, тобто має науково-методичну та практичну спрямованість.

Туристично-краєзнавча практика є одним із важливих засобів створення культурно-творчого середовища у навчально-виховному процесі. Вона покликана сприяти розширенню та закріпленню у студентів знань щодо туристичного потенціалу України, а також формуванню у студентів особистісних якостей та ціннісних орієнтацій.

Для студентів заочної форми навчання застосовується технологія імітаційного моделювання, яка надає значних можливостей для вирішення завдань комплексної професійної підготовки майбутніх фахівців у туристичній галузі. Ця технологія є одним із засобів формування професійно-комунікативних умінь в умовах штучно створеного середовища. Специфіка цього методу полягає у виявленні (шляхом всебічного теоретичного аналізу різних складових) реального можливостей Харківщини з точки зору розвитку туризму. Це дозволяє студентам швидше адаптуватися в реальних умовах після закінчення навчання при влаштуванні на роботу за фахом.

1.1. Мета туристично-краєзнавчої практики

Основною *метою* практики є вивчення туристично-ресурсного потенціалу України в регіональному аспекті, формування наукового світогляду, розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей у студентів, розвиток ініціативи та здатності застосовувати теоретичні знання в практичній роботі.

1.2. Основні завдання туристично-краєзнавчої практики

Для досягнення поставленої мети в основу туристично-краєзнавчої практики покладено наступні *завдання*:

- узагальнення і систематизація знань, положень і висновків, отриманих під час теоретичних курсів, наявних у навчально-методичній літературі, на основі яких можливо зробити висновок про найбільш перспективні для розвитку в регіоні форми і види туризму;
- ознайомлення студентів зі специфікою майбутньої спеціальності, закладення засад набуття досвіду майбутньої професійної діяльності;
- реалізація уявлень щодо туристично-ресурсного потенціалу, а також акцентування уваги студентів на питаннях використання природного та культурно-історичного

- туристичного потенціалу регіону під час проведення екскурсій та організації краєзнавчого пошуку;
- набуття навичок розробки регіональних туристичних маршрутів.

1.3. Характеристика туристично-краєзнавчої практики

Згідно навчального плану туристично-краєзнавча практика проводиться на 1-ому курсі загальною тривалістю 3 тижні.

Кількість кредитів: 5. Загальна кількість годин: 90.

Нормативний модуль. Семестр: 3. Вид контролю: залік.

1.4. Заплановані результати туристично-краєзнавчої практики

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми в результаті проходження туристично-краєзнавчої практики студенти повинні досягти таких результатів навчання та набути таких загальних компетентостей як:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність бути критичним і самокритичним;

Програмні результати навчання, яких мають досягти студенти в результаті проходження туристично-краєзнавчої практики є наступними:

- уміння аналізувати функціональну, галузеву та територіальну структури рекреаційно-туристичного комплексу;
- уміння визначати туристичну привабливість природних, культурно-історичних ресурсів регіону та оцінювати якісні і кількісні характеристики інфраструктури ресурсів туризму;
- уміння організувати і проводити туристичний супровід;
- виявляти етнокультурні, історичні та релігійні екскурсійні ресурси регіону;
- уміння використовувати технічні засоби та засоби візуального супроводження.

2. Зміст та організація проведення туристично-краєзнавчої практики

Загальну організацію практики здійснює керівник практики, призначений завідувачем випускаючої кафедри. Перед початком практики студентам надаються Програма практики та індивідуальне завдання, пояснюється порядок проходження практики і вимоги до складання звітної документації, проводиться інструктаж з техніки безпеки. Після закінчення практики студенти складають звіт у порядку, встановленому Програмою практики.

Керівник практики від кафедри туристичного бізнесу та країнознавства:

- розробляє та погоджує із завідувачем кафедри тематику індивідуальних завдань на практику;
- до початку практики проводить зі студентами, яких направлено на практику, інструктажі з охорони праці, оформлює відповідну документацію;
- видає студентам індивідуальні завдання на практику у строк, установлений Положенням про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;
- спільно з керівником практики від факультету розробляє проекти наказів про практику;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проведення;
- надає методичну допомогу студентам під час виконання студентами індивідуальних завдань і збирання матеріалів;

- проводить обов'язкові консультації щодо опрацювання та використання зібраного матеріалу, необхідного для підготовки звіту про проходження практики;
- інформує студентів про порядок подання звітів про практику;
- приймає і перевіряє звіти студентів з практики;
- приймає захист звітів студентів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів;
- передає звіти студентів про практику на тимчасове зберігання на кафедрі.

Студенти при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики пройти інструктаж з охорони праці;
- до початку практики одержати від керівника практики від кафедри (групового керівника), методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання тощо) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені робочою програмою практики;
- дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку бази практики;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно виконати програму практики та подати звіт у повному обсязі керівнику практики від кафедри (груповому керівнику практики).

Зміст навчальної практики передбачає:

- повторення змісту теоретичних дисциплін;
- визначення мети та завдань практики;
- ознайомлення з правилами оформлення документів для проведення практики;
- проведення інструктажу з техніки безпеки та правилами поведінки під час подорожей;
- інтерактивне ознайомлення з обраним регіоном;
- аналіз туристичних ресурсів у регіоні;
- визначення об'єктів туристичної привабливості;
- вивчення екологічного стану території району (міста);
- з'ясування перспектив розвитку туризму в обраному районі Харківської області;
- збирання та систематизацію матеріалів відповідно до маршрутів та екскурсій;
- підготовку та оформлення звітної документації з туристично-краєзнавчої навчальної практики (у вигляді індивідуального завдання);

По завершенні туристично-краєзнавчої практики *студенти денної форми* навчання подають керівнику:

- щоденник практики;
- звіт в друкованому вигляді.

Студенти заочної форми навчання по закінченню практики надають звіт керівнику практики від кафедри.

Підсумкове заняття передбачає декілька видів діяльності:

- відкрите обговорення підсумків проходження практики;
- презентацію індивідуального завдання;
- рекламно-інформаційну презентацію туристичних маршрутів (творче завдання).

3. Вимоги до баз туристично-краєзнавчої практики

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна та Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, практика студентів Університету проводиться на базах практики, які забезпечують виконання

робочої програми практики для відповідних рівнів вищої освіти, або в підрозділах Університету, що відповідають вимогам до баз практики.

На факультетах можуть бути створені і функціонувати бази практики, що відповідають вимогам наскрізної програми практики та безпечного проходження практики студентів.

Підприємства, установи та організації, які залучаються для проведення практики студентів, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають спеціальностям (напрямам підготовки, спеціалізаціям), за якими здійснюється підготовка фахівців в Університеті;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- надання студентам на час практики робочих місць;
- надання студентам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики.

В рамках проходження туристично-краєзнавчої практики практична підготовка студентів здійснюється на базі кафедри туристичного бізнесу та країнознавства факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

4. Індивідуальні завдання з туристично-краєзнавчої практики

Всі студенти денної та заочної форми перед початком практики отримують індивідуальне навчально-дослідне завдання. Індивідуальне завдання є видом самостійної роботи студента навчально-дослідницького характеру. Метою такого виду роботи виступає самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента та розвиток навичок самостійної роботи. Індивідуальні завдання сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань. У якості об'єктів дослідження в процесі виконання індивідуальних завдань виступають райони та міста Харківського регіону.

Індивідуальне завдання про проходження практики має містити наступну *структуру*:

1. *Вступ*, де обґрунтовується актуальність обраної теми, вказується предмет та об'єкт дослідження, зазначається мета та завдання роботи, здійснюється аналіз теоретико-методологічної бази дослідження, вказується структура роботи.
2. *Основна частина*, де послідовно розкривається такий матеріал:
 - загальні відомості щодо об'єкта, який характеризується (назва, символіка, площа, населення, розташування на карті);
 - загальний аналіз туристичних ресурсів у регіоні (включає загальну характеристику природних, природно-антропогенних та суспільно-історичних туристичних ресурсів, із наведенням кількісних та якісних показників забезпеченості ними об'єкта дослідження);
 - аналіз екологічного стану території;
 - основні види туризму, розвинені у регіоні;
 - перспективи розвитку туризму та рекомендації щодо вдосконалення (покращення) конкурентних позицій об'єкту дослідження на регіональному та національному туристичних ринках;
3. *Висновки*.
4. *Список літератури*.
5. *Додатки (якщо є)*.

5. Вимоги до звіту з туристично-краєзнавчої практики

Після закінчення практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Метою складання звіту є визначення ступеня повноти вивчення об'єкту практики і виконання студентом Програми практики. Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів Програми практики та індивідуального завдання. Основні положення звіту мають відповідати структурі індивідуального завдання з туристично-краєзнавчої практики, а також містити презентацію.

Текст звіту набирається на комп'ютері через 1,5 інтервали на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути у всьому тексті однаковий – 1,0 см. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт, вирівнювання – по ширині.

Таблиці розміщуються в тексті роботи одразу після абзацу, який містить перше посилання на цю таблицю (за винятком великих за обсягом таблиць, які необхідно винести у додатки). Слово «Таблиця» з вказівкою її порядкового номера друкується із вирівнюванням по правому краю, а її назва – на наступному рядку із вирівнюванням по центру.

Схеми, малюнки і діаграми розміщуються в тексті роботи одразу після абзацу, що містить перше посилання на цю схему (рисунок). Нумерація рисунків - наскрізна із використанням арабських цифр. Назва рисунку друкується безпосередньо під ним.

Текст друкується на одній стороні аркушу. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані (у правому нижньому кутку аркуша), нумерація наскрізна, починаючи з першої сторінки (на першій сторінці номер не ставиться). Аркуші роботи повинні бути зшиті.

Загальний обсяг звіту – 20 – 25 сторінок.

Презентація повинна бути виконана у редакторі Microsoft Power Point та має наглядно і вичерпно описувати діяльність туристичного підприємства, та відображати результати виконання індивідуального завдання. Презентація має допомагати студенту під час захисту звіту, доповнюючи й уточнюючи надані дані. Обсяг презентації – близько 10 слайдів.

6. Підбиття підсумків туристично-краєзнавчої практики

Після завершення практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності студента за практику – це подання звіту практики в друкованому вигляді. *Звітування студентів заочної форми* навчання проводиться у закладі вищої освіти згідно розкладу. *Звітування студентів денної форми* навчання приймається на початку осіннього семестру після проходження практики студентами влітку. У разі відповідності звіту вимогам Програми практики, студент допускається до захисту звіту. Якщо звіт виконано не в повному обсязі, матеріали повертаються студенту на доопрацювання.

Звіт разом зі щоденником практики подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання, звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт захищається студентом у комісії, що призначається завідувачем кафедри. До складу комісії можуть входити: керівник практики від факультету, керівник практики від кафедри (груповий керівник), керівник практики від бази практики (у разі можливості) та інші.

Комісія здійснює оцінювання результатів практики студентів за дворівневою шкалою оцінювання у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики. Оцінювання результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

У разі ненадання звіту чи невиконання індивідуального завдання, або одержання незадовільної оцінки за результатами захисту практики, студент має право на повторний

захист. Остаточні підсумки практики підводяться на підсумковій звітній конференції студентів. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри.

7. Критерії оцінювання результатів туристично-краєзнавчої практики

В основу системи оцінювання туристично-краєзнавчої практики покладено принцип накопичення балів, які студент отримує за виконання різних видів діяльності. Сума цих балів відіграє роль кількісного показника якості роботи студента. Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Форма контролю: *залік*.

Туристично-краєзнавча навчальна практика оцінюється за дворівневою системою. Загальна кількість балів, які може набрати під час проходження практики студент *денної* форми навчання – 100, з яких:

- 30 балів – здійснення екскурсійних подорожей;
- 30 балів – заповнення щоденника практики;
- 20 балів – виконання індивідуального завдання;
- 20 балів – рекламно-інформаційна презентація туристичних маршрутів.

Загальна кількість балів, які може набрати під час проходження туристично-краєзнавчої практики (*імітаційної*) студент *заочної* форми навчання – 100, з яких:

- 70 балів – виконання індивідуального завдання;
- 30 балів – рекламно-інформаційна презентація туристичних маршрутів.

Результати туристично-краєзнавчої практики оцінюються наступним чином:

- 100–90 балів, якщо студент виконав всі завдання, передбачені програмою практики, вільно володіє матеріалом і відповідає на всі запитання під час захисту результатів практики;
- 70–89 балів, якщо студент виконав всі завдання, передбачені програмою практики, однак в процесі виконання індивідуального завдання здобувачем вищої освіти були допущені незначні помилки, студент володіє матеріалом і відповідає на більшість запитань під час захисту результатів практики;
- 50–69 балів, якщо здобувач вищої освіти виконав більшість завдань, передбачених програмою практики, під час підготовки індивідуального завдання допущені суттєві помилки, втім, студент в цілому орієнтується в матеріалі і відповідає на запитання під час захисту результатів практики;
- 0–49 балів – практика вважається не зарахованою, якщо студент фактично не виконав завдань, передбачених програмою практики, слабо або зовсім не орієнтується в матеріалі і не відповідає на запитання під час захисту результатів практики.

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Туристично-краєзнавча практика». Режим доступу: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=3127>

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Поточний контроль здійснюється керівником практики впродовж практики. Підсумковий контроль – у кінці практики методом комплексного оцінювання діяльності студентів за визначеними критеріями.

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою системою.

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70 – 89	
50 – 69	
1 – 49	не зараховано

9. Рекомендована література

- Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – К.: Київ, ун-т, 2011. – 395 с.
- Булига А. М. Краю мій, Шевченківщино... Нариси з історії району / А. М. Булига. – Шевченкове, 2010. – 136 с.
- Голиков А.П. Харьковская область: Природа, население, хозяйство / А. П. Голиков, А. Л. Сидоренко. – 2-е изд. – Х.: Бизнес информ, 1997. –200 с.
- Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 39.
- Історико-культурна спадщина України: Проблеми дослідження та збереження. – К., 1998.
- Кукса М. Ф. Куп'янщина в потоці історії: історико-краєзнавчий нарис / М. Ф. Кукса. – Х.: ВКФ «Гриф», 2010. – 240 с.
- Лисенко І. М. Валківська енциклопедія. Енциклопедичне видання / І. М. Лисенко. – К.: Рада, 2012. – 400 с.
- Лысова Н. Ю. Малый исторический город: культурные параметры и актуальные проблемы / Н. Ю. Лысова // «Регионология». – № 2. – 2008.
- Любіцева О. О. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2001. – 369 с.
- Мігущенко Ю. В. Перспективи розвитку сфери туризму та рекреації в малих містах / Ю. В. Мігущенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://niss.lviv.ua/analytics/107.htm>
- Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. / В. Л. Петранівський, М. Й. Рутинський. – К.: Знання, 2006. – 575 с.
- Природно-заповідний фонд Харківської області: Довідник / [О. В. Клімов, О. Г. Вовк, О. В. Філатова та ін.]. – Х.: Райдер, 2005. – 304 с.
- Про охорону культурної спадщини: Закон України, 25 липня 2000 року // Відомості Верховної Ради. – К., 2000. –№ 39. – С. 333.
- Саяний М. І. Зміївщина – Слобожанщини перлина / М. І. Саяний. – Х.: «Кроссруд», 2009. – 288 с.
- Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку: Монографія / За ред. проф. В. В. Александрова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 268 с.
- Туристичний імідж регіону: монографія / за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 312 с.
- Юхно І. О. Край наш Краснокутський. Історичний нарис із найдавніших часів до сьогодення / І. О. Юхно, М. Ф. Кукса. – Полтава: Дивосвіт, 2008. – 388 с.